

A balti metrika összehasonlító távlatai

A két (három) balti nyelv saját versmetrikájának kialakulása nyilván az indoeurópai nyelvtörténet keretében kezdődött. Minthogy a balti írásbeliség és verses szövegek feljegyzése igen kései, voltaképpen a hagyományos „népköltészet/rítusköltészet” metrikájából lehet visszafelé következtetni. A balti finn nyelvek (mint a finn, észt stb.) esetében ugyanez a folyamat finnségi nyelvek kifejlődése során következett be.

Hogy az európai „szépirodalomban” kifejlődött verselés a balti nyelveken is megvalósítható, első ízben a litván Martynas Mažvydas *Catechismusa prasty szadei* (Königsberg, 1547) fordításának versbeszedett előszavában jelent meg. Mažvydas magában a katekizmusban is említ verseket, és halála után kiadott keresztény énekeskönyve (*Giesmės Krikščioniškos* -- 1566-1570) is használ ilyen formát. Az első lett könyv, amelyben a hasonló formát megtaláljuk, az *Undeutsche Psalmen* (1587). Körülbelül egy évszázaddal később, mint Henricus Adolfijs *Lettische Geistliche Lieder und Collecten* gyűjteménye (Curland 1685) tanúsítja, ez a verselés általánosan ismertté vált. A legrégebb ránk maradt (!) észt verses könyv Abraham Winkler: *Neu Estnisches Gesangbuch* (1656) ugyanezt a mintát követi, amelyet az egyháztörténészek és irodalomtörténészek „új, protestáns verselésnek” neveznek. Ebbe az összefüggésbe illeszkedik a finn Mikael Agricola 1551-ben nyomtatásban megjelent zsoltárfordításának (*Dauidin Psaltari*) rímes versbe foglalt előszava, amely az új, protestáns verselést követi. A lutheránus egyházi ének Finnországban és a Baltikumban máig is folytatja ezt a megoldást.

(Megemlíthetjük, hogy az ó-porosz metrikáról szinte semmit sem tudunk. Az *Enchiridion – Der Catechismus* (Königsberg, 1568) szövegében összesen két verssor található.)

Minthogy a balti (főként a litván) nyelv) archaikus morfológiája és hangsúlyviszonyai közismertek, már a 19. században ilyen (a közelmúltban feljegyzett) litván szövegekből „indoeurópai” szövegmodelleket rekonstruáltak. V. N. Toporov és V. Vs. Ivanov ráolvasások és rítusszövegek ilyen „rekonstrukcióját” adták. Ezeket metrikai szempontból is lehet értelmezni.

Ami a balti folklór-szövegeket illeti, a mára több millióra növekedett adat voltaképpen a 17. század óta gyarapodik. A lett verses „dalszövegek” metrikailag homogénebbek: 8-szótagos sorokból 4-4 alkot egy egységet. (Óvakodom a „strófa” megjelöléstől.) A litván „dalszövegek” formailag sokrétűbbek. Itt a 18. századtól megfigyelhető „német jellegű”, „románc”-nak nevezhető stílus és metrika, műfajilag pedig a „narratív lírai” dal megjelenése. A „románc” megvan a lett folklórban is. Néhány hasonló formájú észt „balladát” is ismerünk. Az ilyen dalokhoz metrikailag hasonló a „régis észt népdal”. A 18. századtól terjedő alliteráló *regivārss* metrikája nem kapcsolható össze a balti dalokkal. Ennél is későbbi a *riimiline rahvalaul*. Az ebben a században megjelenő új verses formák azért is hasonlítanak egymásra, mivel háttérükben a balti német kolportázs-nyomtatványok vannak.